

REDAKTIONELT FORORD

Bliver fødevarekrisen afløst af spirende nyprotektionisme?

Fødevarekrisen er i store træk overstået. Fødevarekrisen var en kortvarig boble bestående af kraftige prisstigninger på især korn og mejeriprodukter – efterfulgt af endnu kraftigere prisfald. En kort eufori på ca. 1 år, hvor nogle troede, at træerne voksede ind i himlen for evigt. »What goes up must come down« – og opvågningen blev barsk med kraftige tømmermænd. Moralen er, at kraftige prisstigninger er kortvarige, og at den efterfølgende nedgang er meget alvorlig.

Fødevarekrisen nåede dog at sætte sig alvorlige spor, og efterdønningerne ses stadig. Antallet af sultende i Verden steg med ca. 200 mio. mennesker på grund af fødevarekrisen og er nu på over 1 mia. Mange landmænd og virksomheder i landbrugssektoren er også kommet i klemme – enten på grund af de stigende priser i starten eller på grund de efterfølgende prisfald.

Fødevarekrisen satte sig også landbrugspolitiske spor. I Nordeuropa blev der argumenteret for, at med de høje priser var der en god anledning til definitivt at fjerne de sidste rester af prisstøtte i EU's landbrugspolitik. I Syd- og Østeuropa var argumentationen lige omvendt: Fødevarekrisen var et resultat af mangel på landbrugsvarer, så nu skulle landbrugsstøtten i EU øges for at sikre en stigende landbrugsproduktion og en stigende fødevarer sikkerhed i EU.

Fødevarer sikkerhed – tolket som produktion af tilstrækkelige fødevarer i EU til at sikre befolkningen nok sunde fødevarer – er nu blevet det vigtigste mål for EU's fælles landbrugspolitik. Retfærdiggørelsen og legitimeringen af landbrugspolitikken og især landbrugsstøtten har fået vind i sejlene, og fødevarekrisen er blevet et alibi for at fastholde eller endog øge landbrugsstøtten.

Fødevarekrisen var alvorlig, og vi skal søge at undgå, at den kommer igen i samme omfang. Men at bruge fødevarekrisen som påskud for at genindføre en selvforsyningspolitik i EU på landbrugsområdet er meget uheldigt. Der er flere måder, hvorpå man kan forebygge eller begrænse en ny fødevarekrise, men nyprotektionisme – hverken i EU eller i USA – er en dårlig og ineffektiv løsning.

Nyprotektionisme kan kortvarigt give en markedsstabilisering inden for EU, men ustabiliteten på verdensmarkedet vokser, og det løser slet ikke problemerne, hvor de er værst, nemlig i u-landene – tværtimod. Der skal helt andre løsninger på bordet.

EU er slet ikke ene om at tænke i nyprotektionisme. Mange andre steder rundt om i verden har fødevarekrisen sat en stopper for den bølge af liberalisering, som ellers har præget den internationale landbrugspolitiske agenda gennem mange år. Finanskrisen og den økonomiske krise har forstærket

presset for nye støtteordninger og mere protektionisme. Det er på sin vis paradoksalt, da netop protektionisme er med til at forværre den økonomiske situation og begrænse den økonomiske vækst.

Dette nummer af Tidsskrift for Landøkonomi tager i vid udstrækning udgangspunkt i en international landbrugskonference, som blev holdt i Illinois i juli 2009. IFMA, International Farm Management Association, afholdt konferencen under temaet »Food, Fiber and Energy for the Future«. I konferencen deltog omkring 200 landmænd, forskere, rådgivere og undervisere fra mere end 20 lande. Fødevarekrisen og ustabiliteten på landbrugsmarkederne var gennemgående temaer i mange indlæg. Derudover var landbrugsvilkår i forskellige lande verden over, international handel og konkurrenceevne samt innovation og nye tendenser vigtige emner under hele konferencen.

I den første artikel, *Jordpriser i Illinois, USA* af virksomhedsrådgiver Henning Krabbe, sættes der fokus på jordpriser i Illinois. Illinois er som Danmark et naturbetinget »smørhul« for landbrugsproduktion, og der drages sammenligninger mellem den danske og den amerikanske situation. Endvidere kommenteres udviklingen af de aktuelle rammevilkår for dansk landbrug, og til slut bringes en dansk landbrugstænketank i forslag.

I artiklen *Succesrig amerikansk planteavl* af seniorforsker Brian H. Jacobsen, Fødevareøkonomisk Institut berettes om indtryk fra IFMA-kongressen – med hovedvægt på planteavl. Det bemærkes bl.a., at de amerikanske erfaringer med stribe-reduceret jordbehandling var særdeles positive, da det havde givet et løft i udbyttet på 15-30 pct. Dertil kom, at det også medførte en reduceret anvendelse af input.

På kongressen var der indlæg om planteproduktionen i bl.a. USA, og her var der generelt positive signaler. Fremtiden i planteproduktionen blev bl.a. beskrevet af multinationale plantefirmaer, der forventer at fordoble udbyttet pr. ha og reducere input med 1/3.

Den tredje artikel har titlen *Bioenergi og foderpriser* og er skrevet af Jakob Vesterlund Olsen, som er erhvervsPhD-studerende. I artiklen, som også tager udgangspunkt i IFMA-kongressen, stilles følgende spørgsmål: Er det en energioøkonomisk god idé at anvende majs til energiproduktion, og hvis det er, hvordan påvirker det foderprisen, at store områder af landbrugsjorden bliver inddraget til energiproduktion? I artiklen konkluderes det bl.a., at samlet set svinger pendulet i retning af større udbredelse af majsbaseret bioethanol, men det kræver en relativ høj energipris.

Den fjerde artikel, *WTO's landbrugsaftale: Hvor vidtrækkende er den egentlig?* er skrevet af Carsten Daugbjerg, Professor, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, og Research School of Social Sciences, Australian National University, Canberra. I artiklen konkluderede det bl.a., at Uruguay-rundens landbrugsaftale var langt mere vidtgående, end den umiddelbart ser ud til at være, selv om de konkrete forpligtigelser i de fleste tilfælde havde meget begrænsede effekt på landbrugsstøtten og importbeskyttelsen. Uruguay-rundens landbrugsaftale var et skridt på vejen, men der er langt endnu.

Uruguay-rundens landbrugsaftale satte en kurs for de fremtidige forhandlinger om liberaliseringen af den globale handel med landbrugsvarer i WTO, og indtil videre har Doha-runden klart bevæget sig i den retning.

Den femte artikel, *Landbrugets særlige forhold – Er landbruget underlagt særlige forhold sammenlignet med andre erhverv?*, tager udgangspunkt i et indlæg ved kongressen af professor Robert

L. Thomsen, University of Illinois. Hans indlæg, *World agriculture in perspective*, fokuserede bl.a. på »Agriculture's Uniqueness«. Med andre ord: Hvad gør landbrug specielt og unikt? I artiklen undersøges en række biologiske, strukturelle, markedsmæssige og økonomiske forhold. Udgangspunktet er, at alle erhverv er underlagt særlige forhold, som er specifikke og specielle. Landbruget og landbrugssektoren har dog på flere områder nogle vilkår, som er så specielle, at man ofte taler om »Landbrugets særlige forhold«.

Den sjette artikel har emnet *Er der for meget spekulation i landbrugserhvervet?* Artiklen er udarbejdet af Inger Larsen, Danmarks Statistik, og Brian H. Jacobsen, Fødevareøkonomisk Institut. I artiklen konstateres det, at mange landmænd i de seneste år har anvendt finansielle instrumenter i håb om at reducere deres rentebetaling i en periode, hvor den samlede gældsætning er øget. Regnskabsresultater fra 2008 viser imidlertid, at anvendelsen af SWAP og andre finansielle instrumenter har givet store tab og øget den samlede rente. Spørgsmålet er, om landmænd har været for lette ofre og om de har været klar over den risiko, de pådrog sig? Har kreditgivere, i deres iver for at sælge disse produkter, forklaret nok om de mulige risici, som den enkelte landmand løber?

Den sidste artikel har emnet *Hvordan kan vi brødføde en verden i de kommende årtier?* Artiklen tager udgangspunkt i en række fremtidige udfordringer: Frem til 2050 vil verdens samlede befolkning stige fra 6,7 mia. til 9,1 mia. mennesker – en stigning på mere end 35 pct. Samtidig vil arealet med landbrugsjord kun stige med 5-10 pct. Desuden vil bybefolkningen andel af den samlede befolkning stige fra 40 pct. til 70 pct. Endeligt er det også sandsynligt, at en betydelig del af landbrugsjorden skal bruges til at producere bioenergi. Dertil kommer ikke mindst, at over 1 mia. mennesker allerede i dag sulter. Det betyder, at verdens samlede landbrugsproduktion skal fordobles frem til 2050, og dermed er presset på landbruget og på produktivitetstigninger betydeligt de kommende årtier.

God læselyst!

Ph.d., cand. agro. & merc. Henning Otte Hansen (ansvarshavende redaktør)
Fødevareøkonomisk Institut, Københavns Universitet

